
PREVERJANJE SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI V SLOVENSKEM JEZIKU NA SPLOŠNI MATURI OD ZAČETKOV DO DANES

Članek prinaša zgoščen prikaz preverjanja in vrednotenja znanja slovenskega jezika na splošni maturi. Navaja avtorsko ekipo, ki je izdelala načrt maturitetnega izpita iz materinščine, predstavlja zgradbo izpita, drugo izpitno polo, namenjeno razčlembi neumetnostnega besedila, in zahteve, ki jih mora tako besedilo izpolnjevati, način vrednotenja in ocenjevanja te pole ter ustni del izpita. Predstavlja maturitetni katalog in seminarje za učitelje, vključene v izvedbo mature.

Ključne besede: uvedba mature, izpitna shema, taksonomija izpitne pole, izpitni katalog, seminarji za učitelje

Dvajset let je minilo, odkar je bila na Slovenskem uvedena matura kot zaključek srednješolskega izobraževanja. Dve desetletji pa upravičujeta odločitev, da se ozremo na začetke uvajanja maturitetnega izpita.

Pravilnik o maturi je izšel v *Uradnem listu Republike Slovenije* 17. 1. 1992. V njem je bil opredeljen tudi status republiške predmetne komisije. Minister za šolstvo je leta 1992 imenoval člane Republiške predmetne komisije (dalje RPK)¹ za slovenski jezik in književnost. Ti so bili: univerzitetni profesorji dr. Jože Toporišič, dr. Janko Kos in dr. Boža Krakar Vogel s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter dr. Zinka Zorko s Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, srednjo šolo pa so predstavljale profesorice Mojca Bavdek z Gimnazije Kranj, Nada Barbarič z Gimnazije Bežigrad, Rafka Kirn z Gimnazije Koper in Marija Končina s Srednje tehniške šole Celje; Zavod RS za šolstvo in šport (dalje ZRSŠS) je zastopala Vlada

¹ Kasneje preimenovana v Državno predmetno komisijo (DPK).

Eržen, ki je opravljala funkcijo tajnice. Komisija se je prvič sestala 5. 11. 1992. Že na tem sestanku so člani komisije sprejeli sklep, da naj izpit iz slovenščine na splošni maturi poteka na enotni ravni (ovrednoteni kot višji nivo), saj mora standard znanja pri maturi zagotoviti kulturno in jezikovno ozaveščenost bodočega intelektualca ter dovolj razvite sposobnosti za vsestransko uporabo materinščine. Prav zaradi specifičnega pomena materinščine so člani komisije dali pobudo Republiški maturitetni komisiji (dalje RMK)², da naj bo njen stalni član tudi slovenist, in sicer predsednik RPK, jezikovni kriterij pa je treba vgraditi v ocenjevalne sheme vseh maturitetnih predmetov.³

Med prvimi nalogami, ki so jih morali opraviti člani Republiške predmetne komisije za slovenski jezik in književnost, sta bili izdelava modela mature in priprava predmetnega izpitnega kataloga. RPK se je odločil za naslednjo tridelno strukturo izpita: šolski esej,⁴ analiza neumetnostnega besedila in mapa z izdelki, ki bi jih dijak izdelal v tretjem in četrtem letniku, učitelj pa ocenil po danih kriterijih (ocena dveh govornih nastopov in petih pisnih izdelkov, nastalih med učnim procesom). Mapa bi bila interno ocenjena, prva dva dela izpita pa eksterno. Člani komisije so se jasno zavedali, da tako oblikovana shema izpita zahteva radikalne spremembe v načinu in vsebini dela. Po njihovem prepričanju bi jih bilo treba vpeljevati dlje časa, kot je bilo predvideno s pravilnikom o maturi. Ta je namreč predpisal uvedbo poskusne mature na vzorcu izbranih šol (5 % vseh dijakov) v šolskem letu 1993/94, uvedbo prve mature za vse dijake pa v šolskem letu 1994/95. Po mnenju RPK bi morala biti do uvedbe mature pripravljena vsa potrebna gradiva, učitelji bi morali biti usposobljeni za zahteve, ki jih prednje postavlja uvedba mature, dijakom pa bi morali biti znani pogoji za opravljanje mature že ob vpisu v prvi letnik šolanja. Toda o umestnosti rokov za izvedbo teh zahtev ni odločal RPK. Njegova naloga je bila v kratko odmerjenem času pripraviti čim več gradiv in izpeljati vrsto seminarjev za učitelje. Cilji poskusne mature so bili predvsem tehnično naravnani, torej namenjeni preverjanju poteka izvedbe. RPK za slovenščino pa je menil, da mora biti namen poskusne mature priprava na pravo maturo.

RPK je pri načrtovanju strukture maturitetnega izpita sklenil, da v začetni fazi uvajanja mature izpitno mapo nadomesti ustni del izpita, ki naj bo interno ocenjen (20 % končne ocene). Zaradi zelo kratkega roka bi bilo namreč mapo, kot je bila predvidena, težko vpeljati.

V prvem letu delovanja se je RPK intenzivno ukvarjal s pripravo maturitetnega kataloga. Izdelati je bilo treba dolgoročne cilje za književnost in jezik. Ta naloga je bila za književnost zaupana dr. Boži Krakar Vogel in dr. Janku Kosu, za jezik pa dr. Zinki Zorko in Mariji Končina. Dr. Zinko Zorko je kasneje nadomestil

² Kasneje preimenovana v Državno maturitetno komisijo (DMK).

³ Člani predmetnih komisij za pripravo mature so se leta 1992 zbrali na dvotedenskem delovnem srečanju, na katerem jih je skupina strokovnjakov iz Anglije seznanjala z izkušnjami, ki so si jih pridobili v treh desetletjih izvajanja maturitetnega izpita

⁴ Pisna naloga esejskega tipa na književno temo.

dr. Janez Dular. Pri dokončni formulaciji predlogov so, tako kot tudi kasneje pri vseh odločitvah, sodelovali vsi člani RPK.

Februarja 1993 je dr. Jože Toporišič, predsednik komisije, odstopil in za svojega naslednika predlagal dr. Janeza Dularja. Junija istega leta je s položaja podpredsednice odstopila dr. Zinka Zorko, nadomestila pa jo je mag. Majda Potrata s Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, ki je kasneje prevzela funkcijo predsednice. Upokojila se je Vlada Eržen, namesto nje pa je tajniške posle prevzela Milena Ivšek z ZRSŠŠ. Zaradi zdravstvenih razlogov je odstopila tudi članica Rafka Kirm. Štirje člani komisije, ki so sodelovali pri uvedbi mature od njene zasnove (dr. Boža Krakar Vogel, dr. Janez Dular in profesorici Mojca Bavdek ter Marija Končina), so leta 2005 prenehali z delom v komisiji (M. Bavdek potem članica še v obdobju 2007–2012). Sestav komisije se je v naslednjih letih seveda spreminjal in dopolnjeval z novimi člani, ki so nadaljevali že utečeno delo in nadgrajevali zasnovo maturitetnega izpita. Komisiji so kasneje predsedovali še dr. Tomo Virk, dr. Jerica Vogel in dr. Hotimir Tivadar.

1 Katalog znanja

90. leta 20. stoletja so bila zaznamovana z intenzivnim delovanjem na področju priprave katalogov znanj za zaključne izpite in maturo. Prvi so nastali na Zavodu RS za šolstvo, in sicer v sodelovanju Zavodovih pedagoških svetovalcev z uveljavljenimi srednješolskimi profesorji, leta 1993 pa so se priključili še univerzitetni profesorji. Pričujoči prispevek se osredotoča na tisti del katalogov, ki obravnavajo jezikovni pouk.

Prvi katalog znanja za zaključni izpit iz slovenskega jezika in književnosti je izdal ZRSŠŠ leta 1991, namenjen pa je bil dijakom in profesorjem, ki so poučevali v štiriletnih srednješolskih programih s 560 urami pouka slovenskega jezika. V njem so po letnikih podana vsebinska področja z navedbo pojmov in njihovo razčlenitvijo. Jezikovni del kataloga je predstavljen pred književnim delom. Naslednje leto je izšel nov katalog za zaključni izpit na gimnazijah. Za razliko od prvega v njem učne vsebine niso razporejene po letnikih, pač pa po jezikoslovni sistematiki. Navedeni so vsebinska področja in cilji ter predstavitev preverjanja in ocenjevanja. Leta 1993 je izšel katalog za maturo in zaključne izpite na štiriletnih srednjih šolah. V uvodnem delu je navedeno, da se za šolsko obravnavo predstavljenega gradiva predvideva polovica časa za jezik in polovica za literaturo.

Z imenovanjem republiških predmetnih komisij in z ustanovitvijo republiškega izpitnega centra je pristojnost za sestavo izpitnega kataloga prevzel RPK. Odločiti se je bilo treba, kaj iz učnega načrta se bo preverjalo na izpitu in kako.

Prvi pravi maturitetni katalog je izšel leta 1993. V njem so bili zajeti cilji pouka slovenskega jezika in književnosti (splošni in delni), cilji maturitetnega izpita, zgradba maturitetnega izpita, vsebina, vrednotenje in ocenjevanje, primeri izpitnih nalog z rešitvami ter seznam učbenikov in priročnikov. Iz navedenega je razvidno,

da se ta katalog bistveno razlikuje od katalogov, ki so izšli na ZRSŠŠ. Tisti del, ki prinaša navedbo izpitnih vsebin, se opira na *Katalog znanja iz slovenskega jezika in književnosti za gimnazije* (ZRSŠŠ, 1992). RPK je ta del Zavodovega kataloga delno preuredil in dopolnil, obdržal pa njegovo jedro. Jezikovnemu delu predmeta je v katalogu namenjena ustrezna pozornost. V splošnih ciljeh so navedeni: skrb za doseganje ravni jezikovnega znanja, potrebnega za uspešen študij na univerzi, zagotavljanje standarda jezikovne kulture in znanja, ki ga določa katalog, ter vpliv mature na zvišanje kakovosti pouka slovenskega jezika. Jezikovna in slogovna zmožnost se vrednoti ob šolskem eseju, prav tako pa tudi pri ustnem delu izpita, pri katerem sta med cilji navedeni zmožnost smiselnega in estetskega (glasnega) branja ter zmožnost prostega govornega izražanja v knjižnem jeziku in kultura dvogovora. Poseben del izpita, namenjen preverjanju ciljev jezikovnega pouka, predstavlja druga izpitna enota, in sicer razčlemba neumetnostnega besedila. Na ustnem delu izpita je prav tako petina vprašanj posvečena jezikovni tematiki.

Do spremembe v zasnovi in obliki kataloga je prišlo leta 2000. Dve leti pred tem je bil sprejet nov učni načrt za gimnazije in štiriletne srednje šole, zato se je morala spremeniti tudi vsebina maturitetnega kataloga. Prenovljeni katalog je prinesel grafično preglednejše izdelano izpitno shemo, na novo pa so bili predstavljeni tipi nalog, ki se nanašajo zlasti na razčlemba neumetnostnega besedila. Novost so tudi merila za vrednotenje in ocenjevanje šolskega eseja, neumetnostnega besedila in ustnega dela izpita z opisom ocen. Vsebinski del je nekoliko preurejen v skladu z novimi učnimi načrti, v osnovi pa ohranja zasnovo prvega kataloga. Leta 2005 se je katalog spet nekoliko spremenil (če ne upoštevamo dopolnil pri navedbi temeljnih učbenikov in priručnikov; dopolnila so se spreminjala glede na izide novih učnih gradiv). Takrat je bil v njem namreč objavljen vzorec druge izpitne pole, torej jezikovna pola z rešitvami in točkovanjem.

Nekaj več novosti je spet prinesel katalog leta 2012, ko je matura prvič potekala v skladu s prenovljenimi učnimi načrti. Izenačila se je zahtevnostna raven vseh delov izpita. Naloge druge izpitne pole naj bi dosledneje kot doslej izhajale iz izhodiščnega besedila in naj bi bile medsebojno še bolj spete. Pri vrednotenju zadnje naloge, tvorbe krajšega neumetnostnega besedila, je po novem upoštevana vsebinsko-zgradbena razlika med uradnimi in javnimi ter publicističnimi in strokovnimi besedili. Največja vsebinska sprememba pa je povezana z ustnim delom izpita. Vprašanja zanj ne zahtevajo le preglednega znanja o razvoju in zvrsteh jezika, pač pa so zastavljena problemsko na vseh treh zahtevnostnih ravneh – torej vključujejo razumevanje, uporabo znanja in zmožnost kritičnega razmisleka ob izbranem predloženem literarnem ali jezikovnem problemu.

2 Izobraževalni seminarji za učitelje

K nalogam RPK je sodilo tudi izobraževanje učiteljev. V začetnih letih uvajanja mature je bilo izobraževalnih seminarjev več kot kadar koli prej. Samo od aprila 1993 do januarja 1996 se jih je zvrstilo 19, potekali pa so največ v Ljubljani in

Mariboru, a tudi drugod (npr. v Postojni). Člani RPK, ki so bili odgovorni za jezikovni del mature, so bili vse od začetka dr. Janez Dular, Mojca Bavdek in Marija Končina, kasneje pa so se v skladu z novim sestavom komisije s tem ukvarjali še drugi (mag. Milena Ivšek, mag. Mojca Poznanovič, dr. Jerica Vogel, dr. Hotimir Tivadar, dr. Sonja Hudej, Tanja Slemenjak).

Seminarji so potekali vsa leta od ponovne uvedbe mature do danes in so bili dveh vrst: eni so bili namenjeni učiteljem, ki so poučevali v maturitetnih razredih, drugi pa ocenjevalcem izpitnih pol. Prvi so bili v začetku namenjeni učiteljem slovenščine v razredih, prijavljenih za poskusno maturo, njihova vsebina pa vezana predvsem na pojasnjevanje razlogov za ponovno uvedbo mature, predstavitev izpitne sheme pri materinščini in posebej drugi izpitni poli – razčlembi neumetnostnega besedila. Ker tak način jezikovnega pouka, ki bi vključeval jezikovno razčlemba, v Sloveniji ni bil uveljavljen, je bilo treba organizirati kar nekaj seminarjev, na katerih so se učitelji seznanjali z razlogi za tako zastavljeno izpitno strukturo. Po izteku poskusne mature so bili seminarji organizirani za vse učitelje slovenščine, ki so se želeli prijaviti nanje. Na seminarjih so se seznanjali s pogloblitimi vprašanji, ki so bila vezana na jezikovni in literarni del maturitetnega izpita. Na njihovo pobudo so bile sestavni del seminarjev tudi jezikoslovne teme, zlasti s področja sporočanja in besediloslovja.⁵ Od leta 1994/95 je seminarje za učitelje izvajalo več organizatorjev, na njih pa so kot izvajalci poleg drugih predavateljev nastopali tudi člani RPK.

Seminarji za zunanje ocenjevalce so bili usmerjeni predvsem v razčlenjevanje izpitnih pol, njihovo vrednotenje in ocenjevanje. Sestavni del tega izobraževanja so bile tudi moderacije točkovnikov.⁶ Republiški izpitni center⁷ jih je navadno organiziral vsaj na dveh lokacijah v Sloveniji, člani RPK pa so na njih predstavljali izpitne pole in način ocenjevanja. Z razvojem mature so se spreminjale tudi razmere – članom RPK in glavnemu ocenjevalcu⁸ so na moderacijah pomagali vodje zunanjih ocenjevalcev, ki so se za svoje delo še dodatno izobraževali. Ocenjevalci so se na seminarjih dolga leta urili na izpitnih polah iz preteklih let, kar pa jih ni vedno zadosti pripravilo na ocenjevanje konkretnih aktualnih pol. Za zelo pozitivno se je izkazala leta 2012 vpeljana oblika ocenjevanja, ko je bila predstavitev obeh izpitnih pol in navodil za ocenjevanje združena s celodnevним seminarjem za usposabljanje ocenjevalcev. Vsi zunanji ocenjevalci so pod vodstvom predmetne komisije na enem mestu vadili

⁵ Večkrat pa so se, zlasti v začetnih letih uvajanja mature, poleg predvidenega dnevnega reda na programu znašla tudi vprašanja organizacijske ali sindikalne ali kake druge narave, na katera člani RMK niso imeli vpliva (npr. število dijakov v razredu, neustrezen sistem nagrajevanja, možnosti za napredovanje učiteljev, pomanjkanje učbenikov, neustrezna oprema učilnic, preobremenjenost slovenistov). Izvajalci seminarjev so tem težavam prisluhnilo in skušali posredovati pri ustreznih organih.

⁶ Uravnavanje in dopolnjevanje točkovnika z variantnimi rešitvami po pregledu določenega števila izpitnih pol. To delo so na posebnih sejah opravljali člani DPK za slovenščino in pomočniki glavnega ocenjevalca ali t. i. regijski vodje.

⁷ Kasneje preimenovan v Državni izpitni center, a je zaradi logotipa ostala kratica RIC.

⁸ Od leta 1997 do danes to delo opravlja Brane Šimenc; prva glavna ocenjevalka je bila Vida Vurnik.

ocenjevanje na polah iz aktualnega izpitnega roka in ne tako kot prej na že znanih in ocenjenih.

3 Zasnova izpitne pole 2 – razčlembe neumetnostnega besedila

Že s svojo zasnovo je matura ob ponovni uvedbi nakazala, da temeljni cilj jezikovnega pouka ni več samo jezikovno znanje, temveč razvita sporazumevalna zmožnost. Preverjanje te zmožnosti na maturi naj bi bilo celostno: razčlemba neumetnostnega besedila predstavlja zaokroženo število nalog, vezanih na izhodiščno besedilo, s katerimi se želi preveriti, ali je dijak dosegel cilje pouka.

Posamezne naloge se sestavijo na podlagi izbranega neumetnostnega besedila. To je glede na učni načrt lahko praktičnosporazumevalno, uradovavno, poljudnoznanstveno, strokovno ali publicistično. Pri izboru besedil za razčlemba je pomembno, da je tematika za dijake zanimiva, da so le-ta problemsko bogata, da v njih ni preveč abstraktnega besedja, da so jezikovno ustrezna ter da v njih ni spornih tem. Na začetku so bila besedila zelo raznovrstna, v glavnem krajša in manj zahtevna. Kasneje so se daljšala, kot vsebinsko najzanimivejša in tudi najhvaležnejša za celostno analizo pa so se izkazala poljudnoznanstvena in publicistična.

Dejavnosti oz. naloge v izpitni poli so zastavljene tako, kot potekajo tudi pri pouku. Reševanje pole se začne z branjem izhodiščnega besedila. Naloge, ki sledijo, preverjajo sporazumevalne zmožnosti kandidatov, tj. razumevanje, analiziranje in vrednotenje določene neumetnostne besedilne vrste, ter s tem tudi vse pomembne sestavine in cilje učnega načrta. Sestavljene so tako, da v ustreznih deležih vključujejo preverjanje vseh vrst razčlemb neumetnostnega besedila: tematsko-vsebinsko, naklonsko, pragmatično/okolisčinsko, jezikovno (besedno-slovnično), tvorno (pravorečno in pravopisno) in metajezikovno. Ta del predstavlja 75–85 % točk celotne pole. Komisija vnaprej določi delež posamezne jezikovne ravnine in kognitivne zahtevnosti po posameznih taksonomskih stopnjah. 15–25 % točk pa pripada zadnji nalogi, tj. vodenemu pisanju krajšega neumetnostnega besedila, ki je tematsko-vsebinsko ali pobudno-odzivno povezano z izhodiščnim besedilom.

Prvotno je bila vsaka naloga oblikovana kot samostojna enota, četudi je bila lahko navezana na prejšnjo, v kasnejših polah pa naloge niso več tako izolirane, temveč so smiselno povezane, kar nakazujejo podtočke. Prav tako se je spremenila kognitivna zahtevnost – pogostejše so naloge, ki spadajo v višje taksonomske stopnje (preoblikovanje, izboljševanje, pojasnjevanje, razlaganje, presojanje, primerjanje, vrednotenje) (Vogel 2003: 34).

Da bi izpitne pole lahko bolj poglobljeno preverjale znanje in zmožnosti dijakov, se je spremenila tudi tipologija vprašanj. Ker se je na začetku bolj preverjalo znanje, so bile ustreznejše naloge zaprtega, objektivnega tipa. Zahtevnejše cilje pouka in z njimi povezane višje miselne dejavnosti pa je bilo mogoče preverjati le s polodprtimi in

odprtimi (subjektivnimi) tipi nalog. Takih nalog pa seveda ni le težje reševati, ampak tudi ocenjevati. Zato so morali sestavljavci upoštevati dejstvo, da tip naloge pomembno vpliva na razmerje med objektivnostjo in veljavnostjo. Edukometrični pregledi rezultatov posameznih izpitnih pol namreč kažejo, da je lahko sicer lažja naloga v obliki polodprtega tipa slabše reševana od težje naloge zaprtega tipa (npr. kot izbirna naloga) (*Splošna matura iz slovenščine v letu 2010*, RIC).

4 Ustni del izpita

RPK se je za ustni del maturitetnega izpita odločil po tehtnem premisleku. Kot že rečeno, prvotna zamisel RPK o izpitni mapi ni bila podprta, zato je obveljalo, da naj bo sestavni del izpita tudi ustni del. Ta je bil v tradiciji zaključnih izpitov pred uvedbo mature že prisoten, torej so bili nanj navajeni dijaki in profesorji. Odsotnost ustnega dela izpita bi pomenila, da bi bila matura samo eksterno ocenjevana. Drugi, celo najpomembnejši razlog za vztrajanje pri tem delu mature pa je dejstvo, da se vrste pomembnih ciljev pouka slovenščine sicer ne bi preverjalo. Cilj ustnega dela izpita je, da kandidat v odgovorih na vprašanja iz književnosti (80 %) in jezika (20 %) dokaže zmožnost prostega govornega izražanja v knjižnem jeziku, zmožnost smiselnega in estetskega branja ter kulturo dvogovora.

Ustna vprašanja iz jezika so vezana na učno snov, ki v razčlembi neumetnostnega besedila ni zajeta, in sicer zgodovino in razvoj jezika ter zvrstnost. Sprva vprašanja niso izhajala iz konkretnih primerov, v zadnjih letih pa preverjanje poteka na podlagi priloženih kratkih besedil.

5 Ocenjevanje

Strokovnjaki po zaključku vsake mature analizirajo uspeh izpitnih pol po edukometričnih indeksih; pri izpitni poli 2 merijo primernost, vsebinsko veljavnost (glede na vsebino, pokritje posameznih ravnin v nalogah, število nalog glede na taksonomsko stopnjo in glede na tipe vprašanj), težavnost in ločljivost posameznih nalog, torej vrednost pole v celoti. Indeksa objektivnosti pri jezikovni poli ne analizirajo, saj so naloge, razen kontrolnih primerov, ocenjene samo enkrat. Rezultate teh meritev natančno pregledajo sestavljavci in so jim vodilo pri polah za naslednje leto.

Povsem jasno je, da zaradi polodprtih in odprtih nalog navodil za metrično preverjanje in ocenjevanje znanja pri materinščini ni mogoče zapisati tako natančno, da bi pri vsaki zapisani ali izrečeni besedi v celoti vodila ocenjevalca. Zato je pomembno, da so postopki ocenjevanja natančno izdelani in dogovorjeni, po drugi strani pa je nujno organizirano permanentno in intenzivno izobraževanje zunanjih ocenjevalcev. Temeljni načeli pri ocenjevanju sta objektivnost in zanesljivost. Točkovnik je oblikovan za vsak del izpita posebej. V drugi izpitni poli so za naloge zaprtega tipa

navedene vse možne pravilne rešitve. Za naloge polodprtega tipa so določene nujne vsebinske in oblikovne sestavine odgovora, dodatno točko za jezikovno pravilnost pa dobi kandidat le, če je odgovor vsebinsko pravilen. Pri zadnji nalogi – tvorbi kratkega besedila – se ocenjujejo zgradba, vsebina, slogovna ustreznost in jezikovna pravilnost.

Ustni del je ocenjen interno po navodilih, in sicer se vrednotijo interpretativno branje literarnega/polliterarnega besedila ali odlomka iz njega, odgovor na pregledno vprašanje iz književnosti in odgovor na strukturirano vprašanje iz jezika ali književnosti. Pri ocenjevanju ustnega dela izpita se je pokazalo nesorazmerje med ocenami v razredu in ocenami na ustnem delu izpita. Ocene tega dela izpita, torej interne, so bile bistveno višje od eksterne pridobljenih in tudi od ocen, ki jih je dijak prejel v razredu. RPK je na ta odklon učitelje opozarjal na vseh seminarjih in si prizadeval za njegovo odpravo, vendar pri tem ni bil najuspešnejši. Ta odklon je bil po svoje tudi odgovor nasprotnikom eksternega ocenjevanja na maturi, ki so se zavzemali za bistveno višji delež interne ocene.

6 Sklep

Pozitivni vplivi mature in z njo spodbujena obsežna prenova pouka se pri jezikovnem pouku kažejo predvsem v večjem poudarku na delu z neumetnostnimi besedili, na razvijanju zmožnosti tvorjenja pisnih in govornih besedil ter na kakovostnejšem notranjem preverjanju in ocenjevanju.

Maturitetni izpit iz slovenščine kot materinščine na splošni maturi se v minulih letih ni bistveno spreminjal. Razčlemba neumetnostnega besedila se vseskozi piše ločeno od šolskega eseja in traja 90 minut.⁹ Bolj ali manj enaki so ostali tudi temeljni cilji in struktura izpita (posamezne spremembe so bile pri vsebini in oblikovanju nalog ter stopnjah kognitivne zahtevnosti) ter zasnova posameznih izpitnih delov (delno spremenjena navodila pri eseju in zasnova jezikovnih vprašanj na ustnem delu). Tudi meje med ocenami in prag za pozitivno oceno (pri okoli 50 %) ostajajo vsa leta približno enaki. Primerljivi in z le manjšimi odstopanji so v vseh teh letih tudi rezultati, ki jih dosegajo kandidati na maturi iz slovenščine (povprečna ocena nekaj več kot 3).

RPK za slovenščino je ves čas svojega obstoja deloval v dveh delovnih skupinah – za jezik in književnost. Odločitve je vselej sprejemala cela komisija. Ker sva avtorici članka z dr. Božo Krakar Vogel v komisiji delali vse od njene ustanovitve leta 1992 do leta 2005, se pridružujeva čestitkam ob njenem jubileju in ji želiva še veliko uspehov.

⁹ Čas za pisanje eseja se je v zadnjih treh letih skrajšal s 180 na 120 minut.

Literatura

Eržen, Vlada, idr., 1991: *Katalog znanja za zaključni izpit iz slovenskega jezika in književnosti v štiriletnih programih, ki imajo 560 ur slovenskega jezika in književnosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Eržen, Vlada, idr., 1992: *Slovenski jezik in književnost: katalog znanja za zaključni izpit na gimnazijah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Dular, Janez, Končina, Marija, in Bavdek, Mojca, 1994: *Šolska ura z neumetnostnim besedilom*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Ivšek, Milena, idr., 1993: *Katalog znanja iz slovenskega jezika in književnosti za maturo in zaključne izpite na štiriletnih srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Krakar Vogel, Boža, idr., 1997: *Učni načrt za slovenski jezik in književnost v gimnazijah in drugih štiriletnih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Kušče Zupan, Stanka, 1993: *Kako sestaviti predmetni izpitni katalog znanja za maturo*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Letna poročila DPK SM: *Letno poročilo: splošna matura, 2000–2014*. Ljubljana: RIC.

Poznanovič Jezeršek, Mojca, idr., 2008: *Učni načrt za slovenščino za splošne, klasične in strokovne gimnazije*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo in šport.

Pravilnik o maturi, 1992. *Uradni list Republike Slovenije*, 17. januar.

Predmetni izpitni katalogi za maturo: slovenski jezik in književnost, 1993–2015. Ljubljana: Republiški izpitni center.

Vogel, Jerica, 2003: Preverjanje ciljev pouka slovenščine pri razčlembi izhodiščnega besedila na maturi. *Poučevanje materinščine – načrtovanje pouka ter preverjanje in ocenjevanje znanja. 3. mednarodni simpozij*. Nova Gorica: Zavod RS za šolstvo. 33–35.

Zapisniki Državne/Republiške predmetne komisije za slovenščino, začenši s 5. 11. 1992. Ljubljana: RIC.